

Novotny Tihamér

VAKOLATKÉPEK

Fikciós (!) megközelítés

Emlékszem közös apánkra, aki ezermester (s bizonyos értelemben feltaláló) lévén remekül értett a családi házak és nyaralók, kicsi férők, rögtönzött kalyibák és a különféle rendeltetésű ólak építéséhez, valamint a célszerű betonjárdák és a tetszetős betonkerítések zsaluzatba kényszerítéséhez. Volt is munkája elég! De szabadideje és teremtő energiája nagy részét a családi fészekrakás többszöri kényszerű újratekintése és a lakhatási körülmények állandó és fokozatos javítása kötötték le. Hogy úgy mondjam, mellette sem nem unatkozhatott, sem nem lazálhatott az ember. Feladat, teendő mindig bőven akadt a házak körül. Ezt így, többes számban kell mondanom, hiszen a 70 éves korára – összesen ennyi időt szabadott ki a számára a Teremtő – két otthonos családi ház, egy vendégház balatoni nyaraló és az édesanyjának emelt praktikus és barátságos, apró pathi házikó állt mögötte.

János testvérem épp nyolc hónappal előbb született, mint én, mert anyánk második ikerterhessége lévén (tudniillik az elsőnél János, Tihamér nevű bátyja csak néhány órát élt), engem egy kicsit előbb lökött ki a méhéből, így túléltem János nevű öcsémet, aki bár majdnem időre, de halva született. Később mégis úgy kezelték bennünket, mintha kétpetéjű ikrek lennénk. Amikor például anyánk leküldött bennünket a reme-

telábi közértbe, azt mondták ránk, olyan vagyunk, mint két tojás. Pedig ez nem volt egészen helytálló megállapítás, mert míg Jánosnak élesebb, kíváncsibb és elevebb, mondhatni kifelé nézőbb, nekem meg mélyzőbb, merengőbb és befelé nézőbb volt a tekintetem. Szemünk amúgy, akár a nap és a hold, verőfényben és sötét éjjel, nyitva is meg csukva is, mint a gyémántkristály, ragyogott. Az ő lénye, akár a ficánkoló, rohanó hegyi patak, mindennek játékosan nekírintott, mindenbe belekapott, s mindent magával ragadott – az enyém, mint a rezzenéstelen, tükörsimán áttetsző tiszta kút, aki folytonosan arra vár, hogy fölé hajljanak, és követ dobjanak belé.

Természetünk szerint hosszú éveken át betelhetetlen éhséggel és étvágygal habzsoltuk és faltuk fel a felkínálkozó világ ezer és ezerbillió képének káprázatosan vonzó pillanatát. Paradicsomi békében, a felfedezések lázas izgalmaiban és az otthonosságérzet bársonyos meleg bizsergésében teltek napjaink, hiszen még nem volt igazán veszélyérzetünk, holott emitt s amott, olykor-olykor, bizony-bizony ránk tört már az a megmagyarázhatatlan félelemérzetféle is... Szóval szerettük a világot, szerettük élni helyzeteit, és szerettük a rokonainkat, mert ők feltétlen szeretettel és a szorongató szájszókok özőnével öleltek és szerettek bennünket.

Bár még fogalmunk sem volt az ókorban élt Boethiusnak a boldogság érzéséről írt gyönyörű meghatározásáról, mely szerint ez egyenlő „a határtalan élet egész szerinti, egyszerre való és tökéletes birtoklá-

sával”, gyakran kerültünk e bódult lelkiállapot tudatátárgult állapotába. Ezekből a hosszantartó édeni labirintusjárásokból később atyánk hívó szava rántott vissza bennünket a hétköznapi valóságra: „Tíh, János! Betonozunk!” És nekünk menni kellett, otthagynya, bánva – még, ha legszebb, a legkedvesebb is volt – a játékunkat. Ha én lapátoltam, akkor ő gereblyézte az átforgatott cementes kavicsot, aztán cseréltünk, a harmadik résztvevő pedig egy öntözőkannával adagolta a vizet az egyre nedvesebbé és szürkébbé váló masszához...

De erről majd később, most nézzünk más egyéb emlékeket!

1956, Almászfűzitői Timföldgyár, Munkástanács. Ezt nem bocsátották meg atyánknak, és azt sem, hogy az üzemben nyilvánosan, agitatív módon és hangosan hallgatta a Szabad Európa Rádiót, ezért internálták Dunaalmásra. Mit tehettünk?! A család természetesen követte őt. Mit mondjak? Úgy tűnt, itt fog véget érni a jövő, hát építkezésbe fogott „a jó öreg”, hiszen 23 éves lett ő is szegény.

S lássatok csodát, az alapásáskor egy teljesen ép, bronzkori urnás temetőre bukkantunk, ahol rendre másra kerültek elő a földből a lenyűgöző körköröségben elrendezett, szájjukkal titokzatosan sötét „O” betűket formázó, mészbarkású, máztalannak égett kis és nagy úrtartalmú agyagedények, s némelyikükben itt-ott: madárcsontok (!).

Később sokat gondoltam erre a megrendítően szép, szellemtámasztó és szellemébresztő élményünkre.

Mindketten megéreztek, hogy az élésmúltba néző szembesülés is egyben, s előrehaladásunkban úgy göngyölődik bele emberi emlékezetünk, s mindenemű világüledékeink jelenébe, akár egy kiterített szőnyegbe...

Azután a Duna másik oldalán meghúzódó (elszakított) Path faluból (apánk paraszti alma materéből) éjszakánként felnéztünk a kristálytisztán ragyogó tejutas csillagos ég görbületére és forogni, vágatni kezdett velünk és bennünk az örök végtelen végelethatalmatlanul. S a komáromi híd közepén mindig megáll, ahányszor csak arra mentünk apánkkal s anyánkkal, nagy ejtőernyőző nyálcsomókat eregetünk a mélyen alattunk futó hallgatag nagy vízbe, mert ott már mi is megéreztek és megértettük az expresszionista költő, Gottfried Ben jóval később olvasott sorait: „élni anyyi, mint hidat verni, elmúlo áramok fölé”. S ha nyaranta nem mehettünk át e hídon a pathi nagyanyánkhöz, mert a szeszélyes diktátumok ezt így kívánták, így akarták és így rendelték el, akkor vasárnaponként a dunaalmási széles folyam tükrébe gázolva, az elnyúló hullámok és a csendes habok fölé hajolva kiáltottuk át a másik partra: „a Pálinkás Mária ott van-é?” Mert ott még a mángorlókezü mosónők is tisztában voltak azzal, amit Ben üzent a Világnak (!), bár sohasem olvasták (olvashatták) őt, se fordításban, se eredetiben.

De mi már a pathi dunai fekete iszapban henteregve, szenvedélyes sárccatákat vívva, s a hullámtéri fővényen homokvár-labirintusokat, parányi halastórend-

szereket építve, uszadék fákból a hajósoknak örömitas plasztikai monumentumokat emelve, szórakoztató ábrákat, elolvasható üzeneteket és primitív jeleket karcolva-rajzolva a nedvesen szikrázó, lüktetve irizáló-vibráló, kásapuhaságú, vízparti aranyezüst homokba... gyakoroltuk s tanultuk a formaadás és formaképzés tér- és síkbeli művészetét. S csak jóval később, a hűvös völgyhasi homorú medencében készülő családi házunk építő- és bontási anyagai, valamint a természet egyéb kellékei között leltünk az alagútfúrás, a mini vályogházépítés, a parányfali telepítés egyre bonyolultabb, s egyre valóságosabb műveleteinek szépségére, majd a téglapucolás, a betonozás és a vakolás prózaibb, bár nem kevésbé izgalmas artisztikumára.

Mert jusson csak eszetekbe, milyen hallatlanul gazdag és változatos tud lenni egy-egy lepuccolt téglamész- és malterfoltokkal tarkított sárgás- és vörösbarna felülete! S hogy mekkora örömet tud okozni egy-egy nedvesen lehúzott betonfelület, amelyre egy szitált homokból vagy kavicsból készített cementes massa, egy semmilyen más szürkéhez nem hasonlítható pépes krém teszi fel a szilárdulásáig érinthetetlen, lassan szikkadó (hautes pâtes) koronát! S hogy milyen lúdbőröző érzést tud kiváltani az emberből egy-egy véletlenül vagy szántszándékkal a betonba került kéz- vagy lábnyom, egy-egy megjelenő szignó vagy gyermek ábra a még vizet izzadó, gőzöket eregető felületen! S hogy milyen büszkeség tölti el az ifjú és lázadó, amatőr és autodidakta kőművest, ami-

kor egy-egy szobafalnyi vakolatot a nedves simítófalval egyenletesre dörzsöl és csiszol! S hogy milyen bámulatra méltó galaxis-utakat, szeszélyes spirálvonalakat, karcos sebnymokat képes írni, hagyni, okozni a már tökéletesen eldolgozott vakolatban egy-egy váratlanul odakerült kicsinyke, suta kavicsdarab, amelyeket persze mindig eltüntetni, begyógyítani, meg nem történné tenni kellett!

Majd kissé később, az első ifjúkori kalandozásaink és bolyongásaink során, talán nem véletlen (!), hogy János (is) elköltözve a szülői háztól, a főiskolai éveit alatt, Szeged és Budapest utcahosszait fáradhatatlan következetességgel újrírva beleszeretett a málló, nedvesedő, salétrom- és penészfoltos vakolattörések folyton-folyvást változó-alakuló háromdimenziós makro-térképeibe, az omladozó, betört fejű, kilyuggatott testű, csontvázaikat sejtető stukkódíszek pannotikumába, a lepattogzó, repedező, hiányos festékfelületek, az apró ábrákkal összefirkált, szerelmes üzenetparányokkal telekarcolt, monogramokkal, aláírásokkal és évszámokkal tarkított klinkertéglás házfalak és lábzatok, valamint az ütött-kopott kül- és belvárosi lépcsőfordulók vicelépcsős világába.

Én meg (mert ez sem lehetett önös és céltalan dolog!) új, különös gyűjtőszendélyemnek hódolva a fővárosi rétegesen öltözködő s mindig újrapusztuló, kép- és ruhakódjait folyton-folyvást cserélő és vedlő, esőktől is ázó, fagyoktól is foszló, lucskoktól is koszló, szélektől is rongyosodó, napfénytől is fakuló, netán az emberi agressziótól is szenvedő, a leszaggatott, le-

tépdeseett, sebhelyesre vakart, olykor végtelenen alakított vagy meggyalázott plakáttörödékek és plakátüledékek nyomába eredtem, s a véletlenszerű szemétkupacok és törmelékhegyek, a szennyes tócsák és kerékkátyúk tükrös vízfelületeinek, és a romos, üres épületek törött üvegablakainak és sötét mélységeinek (anti) esztétikáját kutattam, fényképezőgéppel a kezemben, különös figyelemmel és állhatatos türelemmel...

Hát, így lettünk mi felnőttek (!). János művész: a szabadon értelmezett vakolatképek nem akármilyen nagymestere. Én meg művészetének hasonló elhivatású magyarozója és értelmezője...

Szentendre, 2008. Vajda Lajos Stúdió
2008/8. Új forrás

